

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש, פרשת ויקהל

כ"ב באדר א'

הפטרה: "וישלח המלך שלמה" (מלכים א' ז, יג - כז).

יום שישי,

כ"ח באדר א'

בקריאת שמו"ת היום יש לקרוא את הפטרת

1) ספר המנהגים עמ' 33. לוח כולל-חב"ד - כמנהג הספרדים, מהגהות כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע על הסידור, ושם (סידור תורה אור מהדורת תשמ"ז עמ' 488) "כמדומה לי ברור". וראה פירוט השיטות השונות בזה בלוח 'דבר בעתו'.
זו קביעות נדירה שבה ש"פ ויקהל אין קוראים בה אחת מארבע הפרשיות וגם אינה שבת מברכים החודש, ובפעם האחרונה היתה קביעות כזאת בשנת תשד"מ.

הסדרה ("ותשלם כל המלאכה" מלכים א' ז, נא - ח, כא), וכן את ההפטרה דפרשת שקלים ("ויכרות יהוידע" מלכים ב' יא, יז - יב, יז) הנקראת בציבור. הנהוגים בזה כמנהג רבותינו נשיאינו קוראים את הפטרת הסדרה "ותשלם כל המלאכה" אחרי סיום שמו"ת ביום ועש"ק², וביום ש"ק בבוקר קוראים את ה'שביעי' ואחריו את הפטרת "ויכרות יהוידע".

2) כלשון היום יום ד' טבת "הפטרת הסדרה", משא"כ "ויכרות יהוידע" ששייכת למפטיח, תיקרא ביום הש"ק. ובדבר 'מחר חודש' - ראה בהיום יום ל' סיון, שקוראין רק את "שתי הפטרות", דהיינו "ההפטרה" של הפרשה, וכן "שבת ר"ח" דהיינו 'השמים כסאי' ולא את השלישית - 'מחר חודש', אף שבציבור אמרו אז (כמו היום) פסוק ראשון ואחרון שלה (העריני הר"ר עזריאל שי' ברג).

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק, בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תתסו

ערב שבת קודש

פרשת ויקהל

כ"א באדר א' ה'תשע"א

יוצא לאור עלידי

מכון ליובאוויטש שעלידי

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"א באדר ראשון ה'תשע"א – כ"ח באדר ראשון ה'תשע"א

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"א באדר ראשון	הלי טוען ונטען פרק י"ב.	הלי מטמאי משכב ומושב פרק י.	מ"ע רמו.
ש"ק	כ"ב באדר ראשון	פרק יג-טו.	פרק יא.	מ"ע רמו.
א'	כ"ג באדר ראשון	פרק טז. הלי נחלות.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק יב.	מ"ע רמו. רמח.
ב'	כ"ד באדר ראשון	פרק ג-ה.	פרק יג.	מ"ע רמח.
ג'	כ"ה באדר ראשון	פרק ו-ח.	הלי שאר אבות הטומאות.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע רמח.
ד'	כ"ו באדר ראשון	פרק ט-יא.	פרק יד.	מ"ע רמח.
ה'	כ"ז באדר ראשון	פתח פ"ג וגו'. ספר שופטים והוא ספר ארבעה עשר.. הלי סנהדרין.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ג.	מ"ע קעו. מל"ת רפד. מ"ע קעה.
ו'	כ"ח באדר ראשון	פרק ד-ו.	פרק ד.	מל"ת רפב. רפג. מ"ע רכט. רכח.

זמני השבוע *

צאת הכוכבים	שקיעת החמה***	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחת החמה	זמן ציצית ותפילין	עלות השחר**		תאריך
							72 ד' לפני הזריחה	120 ד' לפני הזריחה	
5.59	5.34.6	12.24	11.54	9.02	6.21	5.23	5.02	4.15	ו', כ"א באדר א'
6.00	5.35.4	12.24	11.54	9.01	6.20	5.22	5.01	4.14	ש"ק, כ"ב באדר א'
6.00	5.36.2	12.24	11.54	9.01	6.18	5.21	5.00	4.13	א', כ"ג באדר א'
6.01	5.36.9	12.24	11.54	9.00	6.17	5.20	4.58	4.12	ב', כ"ד באדר א'
6.02	5.37.7	12.24	11.54	8.59	6.16	5.19	4.57	4.10	ג', כ"ה באדר א'
6.03	5.38.5	12.23	11.53	8.59	6.15	5.17	4.56	4.09	ד', כ"ו באדר א'
6.03	5.39.2	12.23	11.53	8.58	6.14	5.16	4.55	4.08	ה', כ"ז באדר א'
6.04	5.40.0	12.23	11.53	8.57	6.13	5.15	4.54	4.07	ו', כ"ח באדר א'

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפני העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדח"ו בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדח"ו שם). שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י
ויקהל	6:11	4:58	6:13	5:13	5:03	6:12	5:16	6:14
פקודי / שקלים	6:16	5:03	6:18	5:18	5:09	6:17	5:21	6:19

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעלייד צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

יו"ר: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

קשה מאוד להסיק שלאחרי השלילה הנחרצת כל כך של דעת המגן אברהם (שניתן לראות גודל מעלתו ממה שלכתחילה בחיבור השו"ע לרוב נמשך אדה"ז אחריו, כמ"ש בשו"ת הצ"צ חאו"ח סי' יח ס"ד ועוד), אילו אך ראה הצמח-צדק את דברי אדה"ז היה חוזר בו מן השלילה ועד להיפך לגמרי (ולהעיר מספר השיחות תשמ"ז ח"א עמ' 311 ואילך, שדרך הפוסקים לפסוק כדעה פלונית גם לפי שיקול דעתם, ולא רק בדרך "קבלה היא ונקבלה").

מעבר לפני הקורא קריאת שמוע

בגמרא ובטושו"ע לא נזכר אלא האיסור לעבור לפני המתפלל, שהכוונה לשמונה-עשרה. באליה רבה (קבו, אוסר גם לעבור לפני האומר פסוק ראשון של קריאת שמע, כדי שלא תבטל כוונתו.

המשנה-ברורה בביאור-הלכה ר"ס קב מביא זאת מ"אליה רבה בשם של"ה" אך האליה רבה הנ"ל לא הזכיר על זה את השל"ה, וגם בשל"ה עצמו (דפוס אמ"ד דיני ק"ש ותפילה, דפים רנב-רנה) (ובפרט בעניין העובר לפני המתפלל, רנה סע"א)) לא מצאתי זאת. ובכף החיים שם ס"ק כה הביא זאת מקיצור של"ה, ושם מצאתי (מס' חולין, דיני תפילת שמו"ע. דפוס אשרוד תשנ"ח, עמ' קסד סוף טור א).

ולדידן - כיוון שאדה"ז ראה את האליה רבה ולא העתיקו, צ"ע אם צריך לפסוק כמותו (הקצות השלחן לא הביא זאת - לא בקדיש ולא בשמע. אך תמיד י"ל בכיו"ב שזה רק מפני הקיצור).

לגבי האומר קדיש, כיוון שהמקור הראשון שמזכיר זאת הוא הברכי יוסף, שאותו לא ראה אדה"ז, והובא רק אחרי זמנו - בשערי תשובה, בן איש חי וכף החיים, לכאורה אין סיבה לשלול זאת.

אמנם לכאורה אם כל טעם האיסור הוא רק במה שכתבו המג"א ואדה"ז "שמא תבטל כוונתם", צריך עיון מניין לנו להחיל זאת גם על עניינים אחרים מלבד שמונה-עשרה שבו הכוונה הגדולה ביותר "כעומד לפני המלך". ואם זו הסיבה שאדה"ז לא העתיקו - אולי כ"ה גם לעניין קדיש.

בחיי אדם (כו,ג) אומר שנראה לו שהטעם הוא שלא להפסיק בינו לשכינה, והובא בביה"ל הנ"ל. ולכאורה (וכדמשמע מלשונו) חולק בזה על המג"א ואדמו"ר הזקן.

אבל כבר נאמרו הדברים בזוהר (פ' חיי שרה קלב א"ב. אגב, באור החמה מביא גירסא בזוהר שאינו אוסר לפניו כמלוא עיניו, וזה תואם את המג"א ואדה"ז שלא הזכירו זאת). ואף בקצות השלחן (כ, בבדה"ש כו) הוכיח לדיני מעבר בתפילה מדין ישיבה ש"המקום שעומד עליו המתפלל אדמת קודש הוא" כמובא בשו"ע ר"ש ס"א. הרי שיש קשר בין הדברים.

והנה באגרות קודש של רבותינו שללו פעמים רבות, ובחריפות, את ההנהגה "ללכת אנה ואנה" במשך התפילה¹³. ומלבד הסיבה שזה מפריע למתהלך עצמו (ולא כפי שמטעים עצמם¹⁴ לומר שזה עוזר להתבוננות¹⁵), הזכירו גם את ההפרעה לשאר המתפללים, ובשני מקומות הזכירו את דין העובר לפני המתפלל: "משיתחיל הש"ץ 'הודו' - לא ילך שום אדם בבית המניין אנה ואנה, ובפרט לעבור כנגד המתפללים, שהוא איסור גמור מדינא דגמרא¹⁶. ובמקום אחר¹⁷: "ועליו [על הש"ץ התורן] מוטל הזירוז לאסוף אליו עשרה מתפללים בקול, שיעמרו בסמוך לו להתפלל ביחד מהודו ועד אחר שמונה-עשרה. והשאר כל אחד במקומו. ולא יהלכו אנה ואנה, שלא לבלבל כו' כנוצר בגמ' ופוסקים¹⁸" - ללא הסתייגות שעניין זה הוא רק בעמדם שמונה-עשרה ולא לפני-כן.

13) מלבד המובא להלן, ראש גם אג"ק אדמו"ר האמצעי עמ' ערב-רעד. אדמו"ר הצמח-צדק עמ' שסה. שפא.

14) ראה באריכות באג"ק אדמו"ר האמצעי סי' לו, עד כמה היו הנחה זו והנהגה זו מושרשות בין אנ"ש.

15) ועדיין גם כ"ק אדמו"ר מהורש"ב היה צריך לשלול זאת, כמ"ש בקונטרס התפלה פי"א סוף אות א.

16) אג"ק אדמו"ר הזקן סי' מב (אחד מקבצי "תקנות לאוניא", עמ' קד [תודה להרב לוי יצחק ש"ל ראסקין, דומ"צ דאנ"ש בלונדון, שעוררני על מקור זה]. ושם ציין המהדיר "ברכות כז,א. וראה לעיל סי' ח").

17) אג"ק שם סי' ח.

18) המהדיר שם ציין לגמ' ברכות הנ"ל ולטושו"ע או"ח סי' קב.

משמעות הציווי "לא תבערו אש"

מה מלמדת העובדה ש"ויקהל משה" היה לאחר חטא העגל, ומה הרמז בציווי "לא תבערו אש"? • חידוש אדמו"ר הזקן ששלילה אינה יכולה להיות מלאכה אלא רק עבודה חיובית • בכוח "הקהלת קהילות" ללימוד חסידות יכול כל יהודי לפעול בעצמו ש"אש" ורתיחת הדמים יהיו אצלו רק בענייני קדושה • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

ב) מדוע מזכיר המדרש את ההקלה שהיתה בימי דוד - הרי מאז שמשם הקהיל קהלות בשבת, היתה הקהלת קהלות בכל שבת, הן בדורו של משה, הן בדורו של יהושע, והן בכל הדורות הבאים, הן קודם ימי דוד והן לאחר ימי דוד (שהרי זוהי הלכה שהובאה בשולחן-ערוך⁴), ומהו העניין המיוחד בהקלה שהיתה בימי דוד דווקא?

ב. והביאור בזה:

עניין ההקלה שייך דווקא כשישנו מצב של פירוד, שאז יש צורך בעניין ההקלה כדי לבטל את הפירוד.

ולכן, מיד לאחר מתן-תורה - שאז היה העניין ד"ויחן"⁵ לשון יחיד, "כאיש אחד בלב אחד"⁶ - לא היה צורך בעניין ההקלה; ורק לאחר חטא העגל, שהוא דוגמת חטא עץ-הדעת, שאז היה עניין של פירוד - הגה למחרת יום הכיפורים, שאז אמר הקב"ה "סלחתי כדברך"⁷, אזי "ויקהל משה", כדי לבטל את

א. על הפסוק: "ויקהל משה", איתא במדרש²: "רכותינו בעלי אגדה אומרים, מתחלת התורה ועד סופה אין בה פרשה שנאמר בראשה ויקהל, אלא זאת בלבד. אמר הקב"ה עשה לך קהלות גדולות ודרוש לפניכם ברכים הלכות שבת, כדי שילמדו ממך דורות הבאים להקהיל קהלות בכל שבת ושבת. . . מכאן אמרו משה תיקן להם לישראל שיהיו דורשין בענייניו של יום, הלכות פסח בפסח, הלכות עצרת בעצרת והלכות החג בחג".

וממשיך במדרש: "וכן דוד הוא אומר³ בשרתי צדק בקהל רב, וכי מה בשורה היו ישראל צריכין בימי דוד, והלא כל ימיו מעין דוגמא של משיח היה, אלא פותח ודורש לפניכם דברי תורה שלא שמעתם אוזן מעולם".

וצריך להבין:

א) כיצד מבאר המדרש הטעם שדווקא פרשה זו "נאמר בראשה ויקהל", לכאורה, הפרשה הראשונה שלאחרי מתן-תורה היתה צריכה להתחיל ב"ויקהל"?

- (1) ריש פרשתנו (ויקהל).
- (2) יל"ש עה"פ (רמז תח).
- (3) תהלים מ, יו"ד.

- (4) אדה"ז או"ח ס"צ ס"ג. וש"נ.
- (5) יתרו יט, ב.
- (6) פרש"י עה"פ. וראה מכילתא שם.
- (7) שלח יד, כ. וראה שמו"ר פרשתנו (פקודי) פנ"א, ד. וראה גם לקו"ש חכ"ד ע' 570 הערה 10. וש"נ.

ובס' שפתי צדיקים' מבאר ע"פ תורת הבעש"ט⁸ שצריך ללחיות כרי שיוכל ללמלא שנים אלו בשלימות⁹, ולפי זה, כדי למלאות שבעים שנה צריך לחיות לפחות ק"מ שנה.

שאחרי תהילים¹⁰: בנוסח הנדפס גם בתהלים 'אהל יוסף יצחק'¹⁵ אומרים כל י"ג מדות הרחמים, ולכאורה שייך לאומרן רק בציבור, ולדידן - אפילו בניגון וטעמים¹¹ ענה הרב¹² "אני לא שמעתי מזה". ויש לברר האם ייתכן ש'יהי רצון' זה נתקן לאמירה בציבור דווקא (כי האזהרה שלא לאומרן ביחיד, לא נזכרה כלל בספרי התהילים).

ספק איטר - עדכון

בדין מי שכותב ביד שמאל אבל עושה כל מעשיו בימין, פסק אדמו"ר הזקן (סי' כז ס"ט) שדינו כאיטר לעניין הנחת תפילין ויניח בימין, ואילו כ"ק אדמו"ר הצמח-צדק (בשו"ת או"ח סי' ה ס"ה וסי' יב ס"ב-ג) פסק שדינו ככל אדם ויניח בשמאל (ועיין בס' 'דיני איטר - חב"ד' נחמנסון, רחובות ה'תש"ע עמ' 107).
בהתקשרות גיליון תקנ"ד עמ' 19, כתבתי אודות שליח הרבי בעיר בופלו, הרה"ח ר' נתן שי' (בן הרה"ח הרש"ז ז"ל) גורארי, שהיה כותב ביד שמאל ועושה כל מעשיו בימין, שאביו שאל את הרבי על איזו יד יניח, והרבי הפנה אותו אל "זקני רבני אנ"ש" וכוונתו בזה להרה"ג הרה"ח ר' שמואל לוויטין ז"ל, הוא פנה להרש"ל, אשר חזר ושאל זאת את הרבי, והרבי ענה "יניח ביד שמאל, ככל אדם". דברים אלו צוטטו גם בספר 'דיני איטר' הנ"ל (פ"ה סי"ד).

לפני הפרסום דאז שלחתי אליו את הדברים בפקס, ואישר את נכונותם בטלפון. לאחרונה התקשרו מחברי הספר הנ"ל לבעל המעשה, והוא שלל את הנוסח הנ"ל, שממנו משמע באופן ברור שהתשובה הייתה מהרבי עצמו, אלא לדבריו כך היה המעשה: "אבי שאל את הרבי כיצד עלי לנהוג, והרבי הפנה אותו אל 'זקני רבני אנ"ש'. פנינו להרה"ח ר' שמואל לוויטין, והוא חכך בדעתו, ונכנס בשל כך אל הרבי. כשיצא אמר לי: 'תניח ביד שמאל ככל אדם, ואל תשאל שאלות...'. לאחר זמן שאלתי בנדון זה גם את הגרש"ז דבורקין ע"ה, והוא ענה לי בפשיטות להניח ביד ימין (כדברי אדה"ז). כשחזרתי עם פסק זה לר' שמואל, ענה לי נחרצות: 'תניח ביד שמאל (כדברי הצ"צ) כפי שהוריתי לך'".

תגובתי: אם קבלה היא - נקבל. אבל נראה שאין זה משנה את המסקנה הלכה למעשה, להניח בשמאל כדעת הצמח-צדק. ומהטעמים הבאים:

א. הצמח-צדק הוא אחרון ביחס לאדמו"ר הזקן, וידוע ד'הלכה כבתראי' (וכמו בקשר לברכת שהחיינו בפורים ביום). ב. הצמח-צדק, כשחלק על דעת אדמו"ר הזקן, אמנם לא הביא את דברי סבו (ומסתבר שראה אותם בבית סבו שם גדל, מכיוון שנכתבו עוד במזריטש (ראה ב'הקדמת הרבנים בני הגאון המחבר ז"ל', במהדורה החדשה, הערה יז), אבל יש לומר שעשה כן מפני הכבוד, ולכן הביא רק את דעת המגן-אברהם עליו מבוסס פסק אדה"ז. ג. הצמח-צדק התייחס לדעה זו בסגנון נדיב ונחרץ: "אין דבריו נכונים בזה כלל, ולא יצא ידי חובתו כלל כשמניח בימין". ד. גם אם נאמר כטוענים שהצמח-צדק לא ראה את דברי אדה"ז,

(7) לר' יהושע העשל מרימנוב, כתובים, בפסוק זה.

(8) לא מצאתיה לע"ע במקורות חב"ד.

(9) ע"פ הגמ' בשבת (פט, ב) שמנכים את הלילות, וכן את מחצית הימים עבור צרכי הגוף וכו'.

(10) במכתב הרבי (לקוטי שיחות כרך יא עמ' 287): "תקנו תקנה, והנהיגו מנהג, ופשט הדבר בכל ישראל (בל' הרמב"ם הל' ממרים רפ"ב) שכאנ"א (ההדגשה שלי) יאמר אחרי אמירת תהלים - יה"ר שתהא אמירתו כאלו אמרם דוד מלך ישראל בעצמו...". מאידך, במכתבו בקשר לקדישים שבסוף התפילה (אג"ק כרך יו"ד עמ' דט, לקוטי שיחות כרך יד עמ' 232 ובסיום ה'קובץ מכתבים' שבסו"ס התהילים 'אהל יוסף יצחק' עמ' 222) כתב: "נראה לי, שבמקרה שאומרים קדיש בין ספר לספר - יאמרו מקודם יהיה רצון שאחרי הספר (עכ"פ יאמרו - זה האומר קדיש)...", משמע שבלאו-הכי אין מקפידין לומר זאת.

(11) שנפסק בשו"ע סי' תקס"ה ס"ה שאפשר לאומרן ביחיד רק "דרך קריאה בעלמא" (נפישו האחרונים "בניגון וטעמים"), ולא "דרך תפילה ובקשת רחמים".

(12) ס' היכל מנחם ח"ג עמ' רסה.

שווי הפרוטה / יהי רצון בתהילים / ספק איטר / מעבר לפני המתפלל

שווי הפרוטה

רבים שואלים על שווי הפרוטה כיום. ביררתי אצל הרב יהודה שיחי עמיחי (ראש מחלקת ההלכה ב'מכון התורה והארץ', לשעבר בכפר דרום), ואמר שלפני כמה שבועות היה השווי 9.7 אג, וזה ללא מע"מ, ולאלה המחשבים זאת עם מע"מ (כמו הגר"מ אליהו ז"ל), הרי תוספת 16% מביאה ל-11.25 אג.
ונפקא-מינה למינימום של מתנות לאביונים, וכן למחללים מעשר-שני על מטבע של עצמם (לא בקרנות המעשרות), שיצטרפו לקחת מטבע של לפחות חצי שקל (ועדיף 10 ש"ח) ולחלקו בהתאם, וכן לחישוב 'מחצית השקל' למנהג הספרדים ועוד.
כמובן אמר לי שקרוב לפורים יברר שוב, כי עד אז ייתכנו שינויים (בעיקר התייקרויות).

יהי רצון דאמירת תהילים

שלפני תהילים: בספר מטה אפרים כתב 'וביהי רצון שלפני אמירת תהילים וכן נרפס גם בתהילים אהל יוסף יצחק' כתוב: 'עד מלאות ימי שנותינו בהם שבעים שנה' והוא שפת יתר, וראוי לדלג מילות 'בהם שבעים שנה'.
ובאלף למטה³ ביאר: "אף-על-פי שכן נרפס בכל הסיפורים, מכל מקום אין נראה לתת קצבה לשנותיו, דשמא מן השמים ירחמו עליו להאריך ימיו ויגיע לגבורות או יותר, ודוד המלך ע"ה אמר דבר הווה ורגיל, אבל אין נכון לומר כן דרך תפילה". וגם המשנה ברורה שם⁴ כתב: "יש לדלג תיבות בהם שבעים שנה".
וכבר שאלו כיצד יאמרו זאת אלה שכבר הגיעו ת"ל לשבעים שנה. ומעניין אולי יש למישהו הוראה או מסורת בזה. ואביא מה שמצאתי לעת עתה ממקורות אחרים.
ביהי רצון הנרפס בס' יוסף תהלות' להחיד"א [כל הנוסח שונה, ובענינו הנוסח: "ונזכה ונחיה שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה באופן שנוכל לתקן את אשר שיחנתנו". ולכאורה גם זה צ"ע.
ובשו"ת אפרקסתא דעניא⁵, הביא מלשון הוזהר⁶ "דקיומא דנפשאן ברזא דשבעין, כמאי דאת אמרת ימי שנותנו בהם שבעים שנה", ועל-פי זה מיישב הנוסחא כמו שהיא לפנינו.

1) סי' תקפ"א ס"ח.
2) נוסח יהיה רצון' שם (והוא הנוסח הנפוץ, עכ"פ בין האשכנזים) וזה לנוסח שבס' 'שערי ציון', תיקונים ותפילות ע"פ האריז"ל לר' נתן נטע האנובר (פראג, תכ"ב. שער ג).
3) סי' ק י.
4) סי' ק ג.
5) ח"א סי' קכג הערה א.
6) ח"ב פ' תצוה דף קפ"ב סע"ב. וכוונתו, ד'שבעים שנה' אינו כפשוטו אלא ע"פ סוד.

* * *

ג... זהו גם עניין "ויקהל משה את כל עדת בני-ישראל גו' אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם"¹²:

"אלה הדברים גו'" - נרמז עניין ל"ט מלאכות¹³, שזהו כללות סדר העבודה הנדרש בעולם, שהוא עניין עבודת הבירורים.
והנה¹⁴, אחד מל"ט המלאכות היא מלאכת הבערה, שנתפרשה בכתוב¹⁵ - "לא תבערו גו'", וכב' הדעות בטעם הדבר - אם "לחלק יצאת" או "ללאו יצאת"¹⁶.

ובעניין זה מחדש אדמו"ר הזקן בהלכות יום-טוב¹⁷, ש"אף-על-פי שהמבעיר אינו חייב אלא אם כן צריך לאפר, אף-על-פי-כן עיקר החיוב אינו משום שריפת וכליון העצים, אלא משום ריבוי האש".

- כמה אחרונים¹⁸ מפלפלים בזה, ומקשים קושיות על דעת אדמו"ר הזקן, אבל אדמו"ר הזקן הוא פוסק, והוא עומד על דעתו ("בלייבט באַ זיינס") - שהמלאכה אינה "כליון העצים", אלא "ריבוי האש".

וטעם הדבר - כיון ששלילה אינה מלאכה, שלכן בכל המלאכות ישנו הכלל ש"כל המקלקלין פטורין"¹⁹. ומזה מובן גם בנוגע למלאכת הבערה, שעיקרה אינו העניין השלילי שבמלאכה ("כליון העצים"), אלא העניין החיובי - "הוצאת האש או שמרבה האש".

12) חסר המשך הענינים. - ואולי אמר, שבהמשך לזה מדובר ע"ד שבת, שענינה תשובה עילאה, שע"ז "זדונות נעשו לו כזכיות", בדוגמת הענין ד'עולם על מילואו נברא" (כנ"ל). ומצד זה נעשה "ויקהל משה את כל עדת בני-ישראל" - כל בני" ביחד*. היו עוד כמה תיבות בענין האחרות, ואין זוכרים (המור"ל).
13) שבת ע, א. וש"נ.
14) בהבא לקמן - ראה לקו"ש חל"ו ע' 187 ואילך (מיוסד גם) על שיחה זו.
15) לה, ג.
16) שבת שם. הובא בפרש"י עה"פ.
17) או"ח סתצ"ה ס"ב ובקו"א.
18) ראה שו"ת אבני נזר או"ח סרל"ח.
19) שבת קה, רע"ב (כמשנה).

הפירוד שנעשה על-ידי חטא העגל. ועניין זה נעשה על-ידי זה שלימד תורה - תורה אחת.

וזהו גם שהציווי שנאמר כאשר "ויקהל משה" הוא "לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת"⁸ - כי, טבע האש לפורר ולהפריד, היפך טבע המים לדבק. ולכן "לא תבערו אש בכל מושבותיכם", כי, בכל מקום שיהודי נמצא הרי זה מעמד ומצב של קרושת יום השבת, ולכן אין צריך להיות הבערת אש, שהוא עניין של פירוד.

אמנם, לאחרי שישנו עניין ההקלה כדי לבטל עניין הפירוד, יש מקום לחשוב שיכולים להסתפק בכך - הנה על זה ממשיך המדרש "וכן דוד הוא אומר בשרתי צדק בקהל רב":

בימי דוד לא היה צורך בעניין ההקלה כדי לבטל עניין הפירוד, כיון ש"כל ימיו מעין דוגמא של משיח היה".

ואף-על-פי-כן, כיון שהתורה היא בלי גבול, ו"נעלמה מעיני כל חי"⁹ - הנה לא די בעבודה ד"סור מרע", אלא תמיד צריכה להיות העבודה להוסיף אור.

וזהו "בשרתי צדק בקהל רב" - שגם כאשר יש כבר אסיפת והקלה כל הענינים הנפרדים, שזהו עניין "קהל רב", על-דרך "רב תבואות בכח שור"¹⁰, שזוהי המעלה היתירה שנעשית על-ידי זה שבאים מפירוד לאחדות - אזי צריכה להיות העבודה באמירת וגילוי "דברי תורה שלא שמעתם אוזן מעולם".

ונמצא, שב' הענינים ד'ויקהל משה" ו"בשרתי צדק בקהל רב", ההקלה של משה וההקלה של דוד, הם ענינים כלליים, שני קצוות בענין ההקלה - מהתחלת העבודה למטה מטה עד לתכלית העילוי בעבודה.

ועל זה נאמר במדרש בתחילת הפיסקא: "רבותינו בעלי אגדה אומרים" - שדווקא מצד ענין ה"אגדה", ש"רוב סודות התורה גנוזין בה"¹¹, דהיינו, פנימיות התורה, יכול להיות חיבור ב' הקצוות, שממעמד ומצב של מטה מטה באים לתכלית העילוי.

8) לה, ג.
9) איוב כח, כא. וראה תניא קו"א (קס"א, א). ובכ"מ.
10) משלי יד, ד. וראה לקו"ת האזינו עה, ב. ובכ"מ.
11) תניא אגה"ק סכ"ג (קלז, א). וראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ב ה"ב.

אך כשהנהגתו בימות החול היא בדרך של "תיעשה", שהמלאכה נעשית כבדרך-אגב, אזי בבוא השבת, יכול הוא להתמסר לעניינים הרוחניים בלא מחשבות-זרות.

(לקוטי שיחות כרך א, עמ' 188-187)

וכל איש אשר נמצא איתו תכלת וארגמן... הביאו. כל מרים תרומת כסף ונחושת הביאו... וכל אשר נמצא איתו עצי שיטים... הביאו (לה, כג"ד)

בנדבת בני-ישראל למלאכת המשכן היה דבר והיפוכו: מצד אחד - כל איש ואשה הביאו כפי נדבת ליבם וכפי מה שהיה בידם, ומצד שני - כל בני-ישראל ללא יוצא מהכלל השתתפו בנדבה זו. משמעות הדברים בפנימיותם:

יש פרטים שבהם כל ישראל שווים, כדוגמת המצוות המעשיות. לעומת זה, יש עניינים, דוגמת אהבת ה' ויראת ה', שבהם יש חילוקי דרגות.

תכלית הכוונה היא שהאחרות תבוא לידי ביטוי גם באותם דברים שבהם יש הבדלים בין איש לרעהו, דהיינו, שיהיה ניכר כי למרות ההבדלים, כולם מאוחדים ושווים לפני הקב"ה.

רעיון זה בא לידי ביטוי הן בנדבת המשכן, כאמור, והן בעשיית המשכן בפועל, כפירוש רש"י על הכתוב בפרשה, "ולהורות נתן בליבו, הוא ואהליאב בן אחיסמך למטה דן": "ואהליאב משבט דן מן הירודין שבשבטים מבני השפחות והשווהו המקום לבצלאל למלאכת המשכן והוא מגדולי השבטים, לקיים מה שנאמר ולא ניכר שוע לפני דל".

(לקוטי שיחות כרך לא עמוד 217)

וכל הנשים אשר נשא ליבן אותנה בחכמה טוו את העיזים (לה, נו)

טוו את העיזים: היא היתה אומנות יתירה, שמעל-גבי העיזים טווין אותן (רש"י)

הנשים לא נצטוו לעשות את הטוויה על-גבי העיזים, אלא נתעוררו לכך מצד עצמן. הנשים הבינו שאם זכו לכישרון מיוחד זה מאת ה', מטרת הדבר היא - המשכן.

מכאן הוראה, שכאשר הקב"ה מעניק לאדם חושים וכישרונות מיוחדים, עליו לנצלם לעבודת ה' - לעשות מהעולם משכן ו'דירה' לה' יתברך.

(לקוטי שיחות, כרך טז, עמ' 456)

ויעל-פי זה יש לפרש כן גם בדברי הגמרא²⁰ "שוחט משום מאי... משום נטילת נשמה" - שאין הכוונה שנטילת הנשמה עצמה היא המלאכה (שהרי "נטילת נשמה" הוא עניין של שלילה), אלא המלאכה היא הכנת הדבר שיהיה ראוי לאכילה, אלא שעניין זה הוא על-ידי "נטילת נשמה". וכמו במלאכת הבערה, שחיובה הוא כשצריך לאפר, שזוהו עניין כליון העצים - שזוהי הפעולה שעל-ידה נעשה ריבוי האש, שזוהו עיקר החיוב.

וההוראה מזה בעבודה (שהרי עניין ל"ט

ועל דרך המבואר²⁴ בעניין "באור פני מלך חיים"²⁵, שאפילו בשעה שאדם נידון למיתה, וכבר מוליכים אותו לאותו מקום, הנה אם ראה בדרכו את המלך - אזי "באור פני מלך חיים", ומתבטלים כל הדינים. וזהו שאומרים ב"בני היכלא": "דביה מלכא בגילופין", ובמילא "לית זעפיין", ומתבטלים "הני כלבין דחציפיין".

ה. במנחת שבת זו קורין "ויקהל משה גו"²⁶, ואמרו רז"ל²⁷ על פסוק זה שמשה תיקן להם

גם במשך השבוע יהיה ניכר הרושם של לימוד החסידות

בשבת: בעניינים הגשמיים - שיהיו ללא התלהבות,

ובלימוד הנגלה - יהיה ניכר שזה יהודי שלמד חסידות

לישראל "להקהיל קהילות בכל שבת ושבת... ולהורות לישראל דברי תורה".

ואיתא בשם האריז"ל²⁸, שעיקר הלימוד ביום השבת הוא בפנימיות התורה. ועתה, לאחר התגלות תורת הבעל שם טוב, ובפרט תורת אדמו"ר הזקן, שהלביש את פנימיות התורה בהבנה והשגה - הרי עיקר לימוד יום השבת הוא בתורת החסידות.

ושייכות יום השבת לתורת החסידות הוא - כי, על יום השבת נאמר²⁹ "קדש היא", "קדש מלה בגרמיה"³⁰, דהיינו ששבת ענינה קדושה והבדלה מענייני העולם. ולכן הלימוד השייך ליום השבת הוא לימוד החסידות, כי בחסידות המדובר אינו על עניני העולם, אלא על עניני אלוקות - ספירות, נשמות והדומה³¹. ואפילו במקום שמדובר בחסידות אודות עניני העולם - גם אז הרי זה העולם כמו

המלאכות הוא עבודת הבריורים) - ששלילה אינה עניין של עבודה כלל. העבודה היא בעניינים של חיוב דווקא - להאיר אור, ובמקום שכבר יש אור - להוסיף ריבוי אור ("ריבוי האש").

ובמילא, כל אלה שיש להם קושיות וטענות - שיעשו תשובה, ויתחילו לעסוק בעבודה של חיוב. ועל-ידי עבודת הבריורים כדבעי במשך ששת ימי החול - זוכים "ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"³², על-ידי משיח צדקנו, במהרה בימינו.

* * *

ד. יום השבת בזמן המנחה הוא עת רצון, "רעוא דכל רעוין"³³, ולכן מתבטלים אז כל הדינים. - בכלל, זמן המנחה הוא זמן של דינים. מה שאין כן במנחת שבת - לא זו בלבד שאין אז דינים, אלא שמצד זה שהוא עת רצון, "רעוא דרעוין", מתבטלים אז הדינים³³.

(20) שם עה, סע"א.

(21) תמיד בסופה.

(22) זח"ב פח, סע"ב.

(23) ראה תו"מ ח"ז ע' 189. וש"נ.

(24) סה"מ עת"ר ע' קח. המשך תער"ב ח"ג ע' א'שכא. ועוד.

(25) משלי טז, טו.

(26) ר"פ ויקהל.

(27) יל"ש ר"פ ויקהל. הובא בשו"ע אדה"ז או"ח סר"צ ס"ג.

(28) ראה טעמי המצוות להרח"ו פ' ואתחנן. וראה תו"מ ח"ז

ס"ע 26. וש"נ.

(29) פרשתנו לא, יד.

(30) זח"ג צד, ב.

(31) ראה גם שיחת ש"פ משפטים סט"ו (לעיל ע' 90). וש"נ.

פרשת ויקהל

ויקהל (לה, א)

המשמעות של "ויקהל", בעבודת האדם, היא לגלות בכל פרטי הנבראים את אמיתות מציאותם; בזאת הם 'מתקהלים' לרשות הקדושה ומתאחדים למציאות אחת המשמשת את קונה. עבודה זו של גילוי האחדות בכל הבריאה מתחילה בהקבלת כל בני ישראל למציאות אחת ומאוחדת. זאת על-ידי שמגלים כי כולם הם חלקים מעצם אחד - הקב"ה - ואוהבים איש את רעהו, 'כמוך'. הנהגה זו היא-היא ההכנה להקבלת כל ישראל יחד בקיבוץ הגלויות שיהיה תיכף ומיד ממש.

(משיחת שבת-קודש פרשת ויקהל תשנ"ב. התוועדות תשנ"ב כרך ב, עמ' 361)

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם, אלה הדברים אשר ציווה ה' לעשות אותם (לה, א)

ויקהל משה - למחרת יום-הכיפורים כשירד מן ההר (רש"י)

אחד הגורמים העיקריים להעדר אחדות הוא הממון, שרוב הסכסוכים בין אדם לחברו באים בעטיו. נמצא, שמעלה יתרה הייתה בהתאחדות בני ישראל על-ידי נדבת ממון למלאכת המשכן. זו הסיבה (הפנימית) שרש"י מדגיש את העובדה שאסיפת כל ישראל לשמוע את הציווי על מלאכת המשכן היתה "למחרת יום-הכיפורים". על היום הקדוש הזה נאמר (בנוסח התפילה) שהוא "יום שימת אהבה ורעות, יום עזיבת קינאה ותחרות" (ובסגנון תורת החסידות - זה יום גילוי ה'יחידה' שבנפש, היא נקודת היהדות שבה כל ישראל שווים). החידוש הוא אפוא, שאחדות זו נמשכת גם למחרת יום-הכיפורים. כלומר, גם לאחר ירידת משה מהר-סיני ולאחר 'ירידת' ישראל בחזרה לענייני העולם, מוסיפה האחדות לשרוד ביניהם עד כדי כך שהדבר אף ניכר בממונם.

(משיחת שבת-קודש פרשת ויקהל תשמ"ט. התוועדות תשמ"ט כרך ב, עמ' 380)

ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש, שבת שבתון לה' (לה, ב)

"תעשה מלאכה" דייקא, ולא "תעשה מלאכה". המלאכה בששת ימי החול, צריכה גם-כן להיעשות שלא מתוך התעסקות יתרה, אלא כבודר-אגב וכמאליה. ואז - "וביום השביעי יהיה לכם קודש" - השבת תהיה קדושה לענייני הרוח בלבד.

שכן אם האדם שקוע בכל ימות השבוע בעיסוקיו וטרוד בהם מאוד, הרי כשמגיע יום השבת וכרצונו לנתק את עצמו מהם ליום זה ולעסוק בתורה ובתפילה - נטפלות אליו וטרודות אותו מחשבות-זרות שונות, מחשבות שבהן היה שקוע במשך כל השבוע, ומונעות ממנו להתפנות לקדושת השבת.

השבוע, להיותם תמיד בבחינת שבת. וכדי לבוא לידי כך שתמיד תהיה ה"אש" רק ב"בית-המקדש" - הרי זה על-ידי לימוד פנימיות התורה.

1. וזהו סדר הפסוקים:

"ויקהל משה" - להקהיל קהילות בכל שבת ושבת" וללמוד חסידות, ועל-ידי זה נפעל "לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת",

וכיון ש"מינייה מתברכין כולהו יומין"³² - הרי זה פועל שגם במשך השבוע ילמד חסידות, ואפילו בשעה שלומד נגלה, או אפילו בשעה שעוסק בענייני הגשמיים, יהיה ניכר הרושם של לימוד החסידות שבשבת: בעניינים הגשמיים - שיהיו ללא התלהבות ("אָן אַ קאַך"), ובלימוד הנגלה - יהיה ניכר שזהו יהודי שלמד חסידות.

והנהגה זו, ש"מינייה מתברכין כולהו יומין" בעבודה (כנ"ל), תפעל ש"מינייה" - מיום השבת בכלל, ובפרט ממנחת שבת שהיא עת רצון - "מתברכין כולהו יומין" כפשוטו בגשמיות, בבני חיי ומזוני רויחי.

(קטעים מהתוועדות ש"פ ויקהל-פקודי ה'תש"כ; ש"פ ויקהל ה'תשי"ד; ושבת פרשת תשא ה'תשי"ז; תורת מנחם כרכים כז עמ' 493; יא עמ' 115; יט עמ' 108 - בלתי מוגה)

39 זח"ב סג, ב. פח, א.

שהוא בתורה, והעולם כפי שהוא מצד התורה, אינו "עולם", מלשון העלם³².

ועל-פי זה יובן המשך הכתוב³³ - "לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת", "במושבות אי אתה מבעיר, אבל אתה מבעיר בבית המקדש"³⁴ - ברוחניות העניינים³⁵:

ענינה של אש הוא - חום ורתיחת הדמים. ועל זה נאמר ש"ביום השבת", שבו היא ההבדלה מענייני העולם (כנ"ל), אין מקום ל"אש", חום ורתיחת הדמים, "בכל מושבותיכם", בענייני העולם, אלא רק בבית המקדש, בענייני קדושה.

והנה, מצינו שכל ישראל הם בבחינת שבת ודאף שבפרטיות הנה תלמידי חכמים איקרו שבת³⁶, וכל ישראל הם בבחינת עמי הארץ לגבי תלמידי חכמים; אבל בכללות, כל ישראל הם בבחינת תלמידי חכמים, ואומות העולם הם עמי הארץ, ולכן נאמר³⁷ "ועמדו זרים ורעו צאנכם", על דרך ההנהגה דעמי הארץ לגבי תלמידי חכמים³⁸, ולכן צריכה להיות אצלם התלהבות ורתיחת הדמים ("דער קאַך") בענייני קדושה בלבד, לא רק ביום השבת, אלא גם במשך כל

32 ראה לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.

33 ויקהל לה, ג.

34 מכילתא עה"פ. וראה שבת כ, א.

35 ראה גם התוועדות תשמ"ט ח"ב ע' 382. וש"נ.

36 ראה זח"ג כט, א.

37 ישע"י סא, ה.

38 ראה זח"ג קכד, סע"ב ואילך (ברע"מ).

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'

ישירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 072-2770130

"קהל גדול ישובו הנה"

לא יכולים להמתין עוד – רוצים "משיח עכשיו"!

גם כאשר ישנו מצב של גאולה – הרי במצב זה גופא דורשים ומבקשים אודות תכלית השלימות בעניין הגאולה – גאולה העתידה...

כלומר: גם הגישה לכללות עניין הגאולה היא מתוך תנועה שלמעלה ממדרגה והגבלה, ולכן, כל עניין של גאולה מהווה גם שלב מסויים בכללות עניין הגאולה, והכנה לדרגה נעלית יותר, עד לתכלית השלימות דגאולה – גאולה העתידה.

וזהו מה שבכל הזמנים ביקשו ומבקשים בני־ישראל על הגאולה העתידה, אפילו לאחרי הגאולה מגלות בבל, וגם בזמן שבית־המקדש (בית שני) היה קיים, כי מכיוון שבבית שני חסרו ה' דברים (חיסרון בעניין הקדושה), וזאת – אפילו בזמנים הכי טובים דבית שני, אזי כאשר מבקשים אודות שלימות הדבר (גאולה), מבקשים כבר אודות תכלית השלימות – גאולה העתידה, שאז יהיה בית־המקדש השלישי בתכלית השלימות...

בבית־המקדש השלישי יהיו החמישה דברים בשלימותם (ועוד עניינים נוספים), וכאופן נעלה יותר מבית ראשון (תכלית השלימות בעניין הקדושה); ובנוגע למעלת גדלות כבוד הבית (שהיתה בבית שני – "גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון") – הנה אם הוספת משך זמן של עשר שנים בלבד (שעמד בית שני יותר מבית ראשון) פועלת את השלימות ד"גדול יהיה כבוד הבית גו", הרי על-אחת-כמה-וכמה שהוספת עניין הנצחיות דבית-המקדש השלישי – "מקדש א-דני כוננו וידך" – פועלת את העילוי ד"גדול יהיה כבוד הבית" בתכלית השלימות!

ובזה מתבטא גם הקשר של עניין הגאולה (החודש) עם העניין של "ויקהל" – כי בגאולה העתידה (שלימות עניין הגאולה) יהיה גם תכלית השלימות ד"קהל", ובלשון הכתוב: "קהל גדול ישובו הנה", כלומר, לא רק "קהל" סתם, כי אם "קהל גדול".

כלומר: אף-על-פי שלגבי עניינים מסויימים אומרים ש"קהל גרים לא אקרי קהל", ולגבי דברים מסויימים גם נשים וטף אינם נכללים בהגדרה "קהל" – אמנם כאשר מדובר אודות הגאולה השלימה – מדגישים ש"קהל גדול ישובו הנה", תכלית שלימות ה"קהל" כולל נשים וטף, וכן גרים.

...כאשר הגישה בכללות העבודה היא באופן של סוף מעשה במחשבה תחלה – אז בדרגה התחתונה יש לו כבר את הדרגות שלמעלה ממש, עד לתכלית השלימות. כתורת הבעל שם טוב שבמקום שמחשבתו של אדם – שם הוא נמצא...

וזהו גם כללות ה"שטורעם" ש"אנו רוצים משיח עכשיו" – מכיוון שעל-ידי זה "שם הוא נמצא" ובפשטות: בני־ישראל אינם יכולים להמתין עוד, ורוצים שמשיח יבוא "עכשיו"! – לא אכפת להם כל ה"חשבונות" שהיום שבת, ואליהו לא בא אתמול כו', וזאת – לא מפני שאינם יודעים אודות מאמרי חז"ל הנ"ל – בודאי יודעים זאת, אלא שלא אכפת להם כל "חשבונות" אלו, מכיוון שרוצים "משיח עכשיו"!
...ומכיוון שבמקום שמחשבתו של אדם שם הוא נמצא – מובן שעוד לפני הגאולה ישנה כבר המציאות של "קהל גדול", כמודגש בכתוב שהיה בני־ישראל "קהל גדול" הרי זה עוד לפני ש"ישוב הנה".

(מהתועדות שבת יקודש פרשת ויקהל-פקודי, פרשת החודש ה'תשמ"ג, כרך ב, עמ' 1125-1127 – בלתי מוגה)

שיניה תפילין דרש"י "בצנעא גם בבוקר (ובלבד שלא ירגישו בדבר)".

במוצאי יום הכיפורים תרצ"ז (שם עמ' שפט) הבריל כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ בעצמו, ובדיוק שלא להוציא אחרים ידי חובתם, ונתן לכ"ק אדמו"ר שירי כוס ההברלה שלו והורה לו להוסיף עליהם ולהבריל על זה והדגיש: "כך היה נוהג אדמו"ר מהר"ש נ"ע עם אדמו"ר [מוהרש"ב] נ"ע, אלא שמפני קנאת וכו', היה עושה זה בחשאי. וכן נהג אדמו"ר [מוהרש"ב] נ"ע עמדי: היה נותן לי שירי כוס הברלה יום־הכיפורים שלו, והייתי הולך למקום אחר ומבריל עליו".

בט' תשרי תש"ט (בחי כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ) משיב הרבי שאלה הלכתית לשואל, ומגלה כי יש הברל בין "הוראה לרבים" ל"הוראה בחשאי" (אגרות קודש כרך ג' עמ' ד):
...איך נוהגים כשניעור כל הלילה באמירת ברכות על־נטילת־ידיים ואלקי נשמה – הוראה לרבים שאין אומרים... (הוראה בחשאי – לאומרים. כן שמעתי מכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א).

"בלי פרסום" היתה הסיסמא שבה השתמשו חסידים לבשר בשנת תרפ"ז על בשורת הגאולה של שחרור כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ מקאסטרה. והרבנית חיה מושקא העידה על כך במהלך עדותה במשפט הספרים, באומרה: "הפעם היחידה שהשתמשתי במילים "בלי פרסום" היתה בעת שחרור אבי" (השווה: 'ימי מלך' כרך א' עמ' 211 הע' 51).

בשנת תשמ"ח כתב הרבי לקראת שובם של הספרים ('צדיק למלך' חוברת ז' עמ' 233-232):
וכיון שעתה יהי[ה] בקיום ובמנוחת הנפש והגוף וכו' הסדר בזה שינתנו בלחש, וכהנ"ל בלחש, וק"ל. אזכיר על-הציון.

אזהרות בסגנון דומה היו בנושאים אחרים כגון "לא למסור הדברים מארצות הברית" ('ימי תמימים' כרך ז' עמ' 220), או "על דבר... צריך לסייע לו ושלא יהיה ניכר ששאלו מכאן... לא לעשות פרסום מזה" (שם עמ' 223).

והנה הוראה על סודיות בתחום החינוך (שם עמ' 223):

בעניין כרטיסיות שיש לכל תלמיד, לעורר דבר פשוט שזה צריך להיות סודי, כמו בכרטיס של רפואה.

הוראות מרבי לרבי

ב'רשימת היומן', יומנים שרשם כ"ק אדמו"ר נשיא־דורנו את מה ששמע מחמיו כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ, אנו קוראים יותר מפעם אחת על הוראות שמסר לו בחשאיות ובהדגשה שלא לפרסמם.

כך למשל בחג הסוכות תרצ"א (שם עמ' קסא): נתן לי ב' אתרוגים, אחד מקאלאברי ואחד מארץ־ישראל, באומרו: כן נתנו גם לי... ולא לפרסם על־דבריה.

וכן בחג הסוכות תרצ"ג (שם עמ' רסג): נתן לי בשנה זו גם אתרוג ארץ־ישראל... ואמר שצריך להיות בחשאי על־דבריה.

בליל שני של חג הפסח תש"ב (שם עמ' תיט) סיפר מהורי"צ לרבי מה שאמר לו פעם אביו מוהרש"ב – וסיים: "אבל איני רוצה שידעו שסיפרתי לך".

בחדש כסלו תרצ"ג (שם עמ' רצו) הורה כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ לרבי להניח תפילין דשימושא רבא וראב"ד, והוסיף: "אני אכתוב על־דבריה (להשיג התפילין) כדי שלא יהיה בפרסום וכו'".

לגבי הנחת תפילין בתשעה באב (שם עמ' קנה), הורה כ"ק אדמו"ר מהורי"צ בט' מנחם אב תר"ץ:

חשאיית בעבודת הקודש

על חסידים ללמוד מרבותינו נשיאינו שעשו דברים רבים ללא פרסום • לעיתים קרובות עדיפה חשאיית, לתועלת העניין, ואף לתועלת האדם • יהודי ברית-המועצות, ביטחון העם והארץ, קביעת מזוזות בצה"ל ועוד - אלה מקצת הנושאים שבהם ניהל הרבי מחדרו עסקנות ענפה ושקטה בהצלחה רבה • על שמירת סודיות בכרטיס תלמיד, ועל מנהגים שיש לנהוג על-פי 'הוראה בחשאי'

לטובת העניין

בהתוועדות שבת פרשת ויקהל תשי"ד השמיע הרבי את הדברים הבאים (תורת מנחם כרך יא עמ' 109-110):

מצינו בכמה וכמה ענינים מרבותינו הקדושים נ"ע, שפעלו דברים רבים בחשאי וללא פירסום... כיון שרצונו של חסיד ללכת בדרכים שהורהו רבו, הולך הוא גם בדרכו של הרבי - שאינו מעוניין שידעו שהוא עושה כך וכך כו', אלא הוא מתחשב רק בטובת העניין.

ולכן נהוג, שכאשר הפרסום עלול לגרום קלקול והיזק לעניין עצמו, וגם כאשר הפרסום ימנע את האפשרות להמשיך ולפעול בפעולות היום-יומיות באותו תוקף כמקודם - הרי במקרה זה אין מפרסמים.

ולכן הסדר הרגיל הוא שאין מפרסמים על-דבר הפעולות - כיון שנוסף על כך שהעדר הפרסום הוא "בריא יותר" עבור האדם, הרי על-פי רוב הרי זה "בריא יותר" גם לטובת העניין.

ואין זה בסתירה למה שכתב הרשב"א "מצווה לפרסם עושי מצווה", הרי זה רק כאשר ברור שלא יבוא מזה קלקול להעניין שעוסקים בו.

"בעבודה החשאית"

בכ"ח במרחשוון תשי"ג (אגרות-קודש כרך ז, עמ' מח) כותב הרבי ("אל האסיפה המיוחדת של ה"מרכז לעניני חינוך" ה' עליהם יחיו"):

וכל אחד ואחת מאנ"ש שיחיו, לפי ערכם ומצבם, מחוייב להשתתף בעבודה זו, הן בעבודה הגלויה והן בעבודה החשאית - בשדה הרבצת החינוך הכשר והחזקתו, וקיום היהדות בטהרתה המסורתית בכל קצוי תבל.

ברשימה זו נסקור מקצת מהפעולות שהתקיימו בחשאי וללא פרסום, הן בעבודה הציבורית הן בעבודה הפנימית, כגון דברים שקיבל הרבי מחותנו בהדגשה להשאירם בחשאי וללא פרסום.

רוסיה וספריית הרבי

כל נושא העיסוק ביהודי ברית המועצות היה אצל הרבי בסיווג חשאי ממדרגה ראשונה, וכאשר פורסמו ידיעות על פעולות ברוסיה, לא היה הרבי מרוצה מכך כלל וכלל. ראו לדוגמה את סיפורו של הרב מנחם הכהן, כשפרסם ב"ידיעות אחרונות" על התוועדות ברוסיה שבה נטל חלק, והרבי הביע

את מורת רוחו מכך (השווה: 'התקשרות' גיליון יג עמ' 17).

גם בשורת מענות שכתב בזמנים שונים אל מנהל ספריית ליובאוויטש, הרה"ג הרה"ח ר' שלום דובער לויין ופורסמו בספר 'עבודת הקודש' (ג.י. תשנ"ה), בולט הצורך בחשאיית:

א. כשכתב במבוא ל'אגרות-קודש' אדמו"ר מהוריי"צ כרך א' על עזרת הג'ינט לעבודתו של כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ הורה הרבי להשמיט זאת (ראה בעמ' מד).

ב. לפני הדפסת הספר 'תולדות חב"ד ברוסיה' כתב הרבי (צוטט שם עמ' פא): "באם אפשר באופן דשלילת אפילו חשש היזק לבני-ישראל שי' דשם - באם חשש לא להדפיסו רק להכין". ועוד:

מפני הרדיפות כו' שם בערי השדה - כדאי לעכב ההוצאה לאור לעת מתאימה יותר...

וכן (שם עמ' פה): "מוקדם (מפני המצב שם) בעניינים רבים הקשורים בספרייה ובהוצאה לאור, כגון השמטות של אגרות הקשורים בגופים שונים וקטעי אגרות נוספים, כתב הרב לויין לרבי כי נשאל לטעם ההשמטות, והשיב שהוא מפני כבודם... והרבי הגיב (שם עמ' מד):

ת. [=חשאי]

וטוב עשה, כפשוטו.

(וראה עוד שם עמ' נב).

כך גם אודות כתבי-יד מצפון אפריקה שבספרייתו, כתב הרבי בחורף תשמ"ב (שם עמ' קיד): "...אין לפרסם אודותיו כלל (על-כל-פנים מכאן ולהבא)".

להחזיר המכתב

בי"ד כסלו תשי"ט ('ימי תמימים' כרך ב' עמ' 374) כותב הרבי לרב אפרים וולף בעניין חוסר תקציב במוסדות מסויימים בירושלים ת"ו: "ומטובם להודיע האם כן הוא, כמוכן באופן חשאי".

היו מכתבים (ראה שם עמ' 408) שנכתב בכותרתם במפורש "חשאי".

וראה גם בספר 'עבד מלך' (על הרב עזריאל

זעליג סלונים, סיון תשנ"ח, עמ' 286) על "מכתב סודי" בן שלש עמודים מיום כ"ד מנחם-אב תשי"ט.

יתר על כן: לפעמים נצטוו המקבלים בהוראה הבאה: "כת"ר מתבקש להשמיד מכתב זה אחרי קריאתו", וכיוצא-בזה: "כת"ר מתבקש לשלוח מכתב זה אחר קריאתו בחזרה לכאן".

נושאים רבים הקשורים בהתיישבות בארץ-ישראל וביטחון התושבים בה התנהלו מחדרו של הרבי בחשאיית גמורה, ובמקרים רבים אפילו הנמצאים בד' אמותיו של הרבי לא נחשפו להם. בד-בבד גם הוראות רבות בנושאי עסקנות ציבורית התנהלו בחשאיית ובצורה דיפלומטית.

וכך כותבת מזכירות הרבי בכ"ט אייר תשי"ג ל"הרה"ג הרה"ח נו"נ אי"א עוסק בצ"צ כו' מוה"ר נחום שמרי' שי":

שלום וברכה!

מוסגר [ר] פ[ה] העתק מכתב להאברך... שי' ומהנכון ה[יה] שבאופן דיפלומטי יבוא בקשר עמך. כמוכן, מבלי שידע שמכאן עוררו את כת"ר שי' על זה ויתהה על קנקנו. ויואל להודיע התוצאות לכאן לכ"ק אדמו"ר שליט"א ות"ח מראש על טרחתו בזה.

בכבוד ובברכה א. קווינט.

כל עוד לא נכתב בעיתונים

בשנים תשל"ו-ז התקיים מבצע מיוחד של החלפת מזוזות ישנות והתקנת מזוזות חדשות במחנות ובסיסי צה"ל. רצונו של הרבי היה שהמבצע יתנהל בסודיות, והודות לכך נקבעו בפועל כחמישים אלף מזוזות במהלך המבצע.

בי"ג תשרי תשל"ח קורא הרבי ליישב את כל שטחי ארץ-ישראל, אך בלי רעש והמולה ("כל זמן ששתקו ולא עשו מזה רעש... ללא התגרות, עבר הכול בשקט... אמנם ברגע שהתחילו לכתוב על כך בעיתונים, להצהיר הצהרות ולהתגרות... החלו כל הבעיות!").

במוצאי שבת פרשת לך לך באותה שנה (לקוטי שיחות כרך כ, עמ' 311 ואילך) חזר שוב על הדברים.